MAT & DRYCK

REDAKTÖR
Per Styregård

Männen bakom initiativet Row 7.

Slaget om fröerna

Hotad biologisk mångfald och utsädesbranschens makt begränsar våra möjligheter till bra mat. Är det ens möjligt att göra något åt?

Redan när Philip Howard på Michigan State University publicerade sin första kartläggning över företagen som kontrollerar världens utsäde 2009, var resultatet iögonfallande. Branschens sex stora drakar hade inom några år lagt under sig över 40 procent av marknaden. Även om den gröna revolutionen påbörjades på 1960-talet med växtförädling och nya jordbruksmetoder, var det först på 1990-talet som makten över utsäde och besprutningsmedel på allvar började koncentreras till några få, större företag. Och det skulle bli värre.

Efter några gigantiska sammanslagningar hade sex företag blivit fyra: Bayer, Corteva, Chem China och BASF. I dag kontrollerar de över 60 procent av världens utsäde och kemiska besprutningsmedel. Marknaden har förvandlats till ett oligopol.

Strax innan Europeiska kommissionen godkände sammanslagningen av biotechföretagen Bayer och Monsanto 2018 varnade Ioannis Lianos, professor i Global Competition Law, om effekterna. Att lantbrukare skulle tvingas betala mer och få ett kraftigt begränsat antal fröer att välja på. Att det skulle göra bönderna ekonomiskt och teknolo- ►

giskt beroende av några få företag, och att antalet oberoende plattformar för innovation skulle minska. Han hävdade att maktkoncentrationen skulle leda forskning i en GMO- och kemikaliedominerad inriktning för jordbruk – stick i stäv med EU:s miljöåtaganden och hållbarhetsarbete.

Samtidigt blir situationen för världens biologiska mångfald mer akut. Den är en förutsättning för allt liv på jorden och ett skydd mot kriser och katastrofer, mot effekterna av klimat-

”Av de 6 000 växtarter som människor har ätit i historien, konsumerar de flesta i dag bara nio.”

förändringar. Enligt Naturskyddsföreningen är vi inne i det sjätte massutdöendet, då tre fjärdedelar av alla arter riskerar att försvinna. Det senaste skedde för 65 miljoner år sedan.

BBC-journalisten Dan Saladino utkom nyligen med *Eating to Extinction, The World’s Rarest Foods and Why We Need to Save Them*. I den skriver han bland annat att: ”Av de 6 000 växtarter som människor har ätit i historien, konsumerar de flesta i dag bara nio.”

Det är lätt att förtvivla över skrämmande effekter av situationen i utsädesbranschen och hoten mot biologisk mångfald. Men det finns motrörelser. Och även om det är att verka i det lilla, finns det konkreta saker att göra även som individ.

Ett initiativ är Row 7, ett samarbete mellan kocken Dan Barber, grönsaksodlaren Michael Mazourek och fröodlaren Matthew Goldfarb, som har smaken som utgångspunkt. Idén är att ta fram och sälja fröer som ger råvaror som smakar bättre. De vill förändra matsystemet genom att låta smaken vägleda genom hela processen och ge kocken en röst redan från början. De vill också demokratisera frömarknaden genom att bjuda in inte bara kockar, odlare och professionella, utan även privatpersoner, som vill odla i täppan och laga god mat.

Det började med att Dan Barber 2010 utmanade Michael Mazourek att ta fram en bättre butternutpumpa med större smakegenskaper. Det lyckades. Honey squash, en mindre variant av butternut med ätbart skal, har gjort succé på restaurangerna. Sedan dess har en rad nya fröer tagits fram, som badger flame beet, habanada pepper, 7082 cucumber och robin’s koginut squash. Fröerna åtföljs av detaljerad information kring hur de ska odlas, och recept för hur råvarans optimala smaker kan lockas fram.

Ge plats för Row 7:s intensivt rödlilaflammiga midnight roma-tomat, och starta en revolt i balkonglådan. ⦿

Fyra företag kontrollerar i dag 60 procent av världens utsäde.

LÄR DIG MER OM FRÖER

Podcast:
The Food Programme från BBC Radio 4 med Dan Saladino som programledare.

Bok:
Frö: På jakt efter framtidens mat (Natur & Kultur, 2020) av journalisten Anna Liljemalm och fotografen Erik Abel.

Film:
Voyager (2017) av Kjersti Helen Rasmussen. Nervpirrande sci-fi-kortfilm som utspelar sig i Svalbard Global Seed Vault.

PER STYREGÅRD | *är ICONs mat- och vinredaktör. Han är författare till boken Smakens makt.*